

Talousvaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä laeiksi alkoholilain ja keskioluesta annetun lain muuttamisesta sekä päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle

Eduskunta on 23 päivänä syyskuuta 1986 lähettänyt talousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 104.

Tässä yhteydessä valiokunta on päättänyt ottaa myös käsiteltäväksi eduskunnan 19 päivänä toukokuuta 1983 valiokuntaan lähettämät ed. Almgrenin ym. lakialoitteen n:o 44/1983 vp. laiksi alkoholilain 39 §:n muuttamisesta, ed. Ronkaisen ym. lakialoitteen n:o 49/1983 vp. laiksi alkoholilain 43 §:n muuttamisesta, ed. Ronkaisen ym. lakialoitteen n:o 50/1983 vp. laiksi alkoholilain 99 §:n muuttamisesta, eduskunnan 20 päivänä syyskuuta 1983 valiokuntaan lähettämän ed. Tikan lakialoitteen n:o 131/1983 vp. laeiksi alkoholilain ja keskioluesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta, eduskunnan 26 päivänä helmikuuta 1985 valiokuntaan lähettämät ed. E. Laineen ym. lakialoitteen n:o 13/1985 vp. laiksi alkoholilain muuttamisesta, ed. Pokan ym. lakialoitteen n:o 14/1985 vp. alkoholilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, ed. E. Laineen ym. lakialoitteen n:o 22/1985 vp. laiksi alkoholilain 5 §:n ja keskioluesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta, eduskunnan 7 päivänä helmikuuta 1985 valiokuntaan lähettämän ed. Helteen ym. lakialoitteen n:o 116/1985 vp. laeiksi alkoholilain 22 §:n muuttamisesta, keskioluesta annetun lain muuttamisesta ja olutta valmistavien yhtiöiden lunastamisesta alkoholiyhtiölle, eduskunnan 10 päivänä lokakuuta 1986 valiokuntaan lähettämän ed. Pokan ym. lakialoitteen n:o 97 laeiksi alkoholilain ja keskioluesta annetun lain muuttamisesta sekä päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle, eduskunnan 17 päivänä kesäkuuta 1983 valiokuntaan lähettämät ed. Alarannan ym. toivomusaloitteen n:o 514/1983 vp. keskioluen kaupan kieltämisestä vähittäiskaupoissa, ed. Almgrenin ym. toivomusaloitteen n:o 519/1983 vp. keskiolutlain kumoamisesta ja keskioluen myynnin siirtämisestä Alkon myymälöihin, ed. Ikosen ym. toivomusaloitteen n:o 537/1983 vp. viisivuotissuunnitelmien käyttöön ottamisesta alkoholipolitiikassa, ed. Joutsenlahden ym. toivomusaloitteen n:o 547/1983 vp. keskioluen poistamisesta elintarvikekaupoista, ed. Joutsenlahden ym. toivomusaloitteen

n:o 548/1983 vp. Alkon myymälöiden ympäri-
vuotisesta lauantausulkemisesta, ed. Korttesalmen ym. toivomusaloitteen n:o 564/1983 vp. keskioluen vapaan myynnin ja tarjoilun haittojen poistamisesta, ed. Korttesalmen ym. toivomusaloitteen n:o 566/1983 vp. haitta-aineselostuksen liittämisestä alkoholijuomapulloihin, ed. E. Laineen ym. toivomusaloitteen n:o 572/1983 vp. anniskelu oikeuksien epämisestä moottoriajoneuvoilla liikkuvia palvelevilta majoitus- ja ravitsemisliikkeiltä, ed. Muroman ym. toivomusaloitteen n:o 589/1983 vp. tullivapaiden alkoholijuomien myynnin ja tarjoilun poistamisesta kansainvälisestä liikenteestä, ed. Tikan toivomusaloitteen n:o 626/1983 vp. keskioluen myynnin ja tarjoilun kieltämisestä julkisissa tiloissa, eduskunnan 20 päivänä maaliskuuta 1984 valiokuntaan lähettämät ed. Ajon ym. toivomusaloitteen n:o 187/1984 vp. alkoholin anniskelun rajoittamisesta sisävesistöalueen matkustaja-aluksissa, ed. E. Laineen ym. toivomusaloitteen n:o 205/1984 vp. anniskelu oikeuden peruuttamisesta huoltoasemien yhteydessä toimivilta kahviloilta ja ravintoloilta ja eduskunnan 29 päivänä maaliskuuta 1985 valiokuntaan lähettämän ed. Ajon ym. toivomusaloitteen n:o 175/1985 vp. keskiolutta koskevien säännösten sisällyttämisestä alkoholilaikiin.

Valiokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti hankkinut edellä mainitusta esityksestä ja ed. Pokan lakialoitteesta perustuslakivaliokunnan lausunnon, joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuuluttavina osastopäällikkö Usko Puustinen ja nuorempi hallitussihteeri Ritva Kujala sosiaali- ja terveysministeriöstä, hallitusneuvos Jaakko Pohjola liikenneministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Timo Mäkinen oikeusministeriöstä, ylitarkastaja Teuvo Veijalainen sisäasiainministeriöstä, erikoistutkija Gunnar Niemi kauppa- ja teollisuusministeriöstä, ylitarkastaja Yrjö Nuorvala sosiaalihallituksesta, yllilääkäri Harri Vertio lääkintöhallituksesta, jaostopäällikkö Pirkka Väyrynen rautatiehallituksesta, pääsihteeri Tapani Sarvanti päihdeasiain neuvottelukunnasta, pääjohtaja Heikki

Koski ja varatuomari Kari Paaso Oy Alko Ab:stä, osastopäällikkö Jukka Juusela Matkailun Edistämiskeskuksesta, toimitusjohtaja Jorma Latvus Hotelli- ja Ravintolaneuvostosta, palkkaneuvottelija Kyösti Sandelin Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitosta, sihteeri Mauri Elovaara Rautatieläisten Liitosta ja pääsihteeri Kosti Helimäki ja hallituksen jäsen Martti Sintonen Suomen Raittiusjärjestöjen Liitosta.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on helpottaa alkoholi-asioiden hoitoa käytännössä sekä vähentää niiden käsittelyyn ja hoitoon liittyvää byrokratiaa. Esityksessä ehdotetaan sallittavaksi alkoholijuomien vähittäismyynti velaksi yhteisölle. Väkevien alkoholijuomien anniskelu voitaisiin sallia rautateiden ravintolavaunussa. Alkoholijuomien anniskelu-aika aikaistettaisiin kello yhteentoista.

Alkoholiyhtiön hallintoa ja tilejä tarkastamaan valtionneuvosto asettaisi viisi tilintarkastajaa.

Esityksen mukaan valtioneuvosto antaisi vuosittain eduskunnalle päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen. Siihen on tarkoitus sisällyttää alkoholilojen kehitystä koskevien tietojen lisäksi myös muiden päihdeiden käyttötilannetta koskevia tietoja sekä kuvaus toimenpiteistä, joihin on ryhdytty ja suunniteltu ryhdyttäväksi päihdeiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Tavoitteena on parantaa eduskunnan mahdollisuuksia seurata ja ohjata päihdeoloja. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1987.

Lakialoitteessa n:o 44/1983 vp. ehdotetaan alkoholijuomien itsepalvelumyynnin kieltämistä anniskelupaikoissa.

Lakialoitteessa n:o 49/1983 vp. ehdotetaan ravintoloiden anniskelu-oikeuden rajaamista enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Lakialoitteessa n:o 50/1983 vp. ehdotetaan alkoholijuoman nauttimisen kieltämistä ulkomaanliikenteessä olevalla suomalaisella aluksella muissa kuin sosiaali- ja terveysministeriön anniskelutiloiksi hyväksymissä tiloissa.

Lakialoitteessa n:o 131/1983 vp. ehdotetaan mahdollisuutta kotitaloudessa omaksi kotitarpeeksi valmistaa alkoholijuomaa ja olutta. Sen muu kuin kotitarpeeksi valmistaminen olisi rangaistavaa. Vastaavasti ehdotetaan muutettavaksi myös keskioluesta annetun lain 5 §:ää.

Lakialoitteessa n:o 13/1985 vp. ehdotetaan sosiaali- ja terveysministeriön tehtäväksi valmistella valtioneuvoston toimesta annettava viisivuotissuunnitelma vuosittaisine tarkistuksineen sekä vuosittain eduskunnalle annettava alkoholilojen kehitystä koskeva kertomus.

Lakialoitteessa n:o 14/1985 vp. ehdotetaan keskioluen vähittäismyynnin ja anniskelun palauttamista alkoholiyhtiön myymälöihin ja varsinaisiin anniskeluravintoloihin. Alkoholijuomien hinnat ehdotetaan tarkistettavaksi yleisen hintakehityksen mukaisesti ja alkoholimyymälät ehdotetaan pidettäväksi suljettuina lauantaisin koko vuoden sekä lisäksi eräinä aattopäivinä. Lääninhallitukset päättäisivät alkoholijuomien vähittäismyymälöistä ja anniskelupaikoista kunnanvaltuustoa kuultuaan. Anniskeluravintoloita voitaisiin avata vain kunnanvaltuuston suostumuksella. Valtioneuvosto vahvistaisi alkoholipolitiikan viisivuotissuunnitelman. Valtioneuvosto antaisi myös eduskunnalle vuosittain alkoholipoliittisen kertomuksen. Kunnallisten alkoholitarkastajien valvonta lakkautettaisiin ja tehtävät siirrettäisiin lääninhallituksille.

Lakialoitteessa n:o 22/1985 vp. ehdotetaan alkoholilakiin ja keskioluesta annettuun lakiin periaatepykälä, josta ilmenisi pyrkimys alkoholin kulutuksen hillitsemiseen.

Lakialoitteessa n:o 116/1985 vp. ehdotetaan, että keskioluen ja vahvemman oluen tehdasmaista valmistusta ei enää saisi antaa ulkopuoliselle, vaan se olisi alkoholiyhtiön yksinoikeus. Olutta nykyisin valmistavien yhtiöiden osakkaat saisivat korvauksena osakkeistaan niiden verotusarvon mukaisen hinnan.

Lakialoitteessa n:o 97 ehdotetaan, että alkoholipoliittikkaa tulee harjoittaa siten, että alkoholin aiheuttamat haitat muodostuvat mahdollisimman vähäisiksi. Sen mukaisesti juna-anniskelua ei sallittaisi, ravintola-anniskelua ei aikaistettaisi eikä myöskään sallittaisi alkoholin velaksi myyntiä yhteisöille. Lakialoitteen mukaan valtioneuvoston tulisi asettaa uusi alkoholikomitea, jonka tehtävänä olisi tarkistaa alkoholi- ja keskiolutlait ottaen huomioon alkoholihaitoista saadut tutkimustulokset, alkoholihaittakustannukset sekä kansainväliset pyrkimykset alkoholihaittojen vähentämiseen.

Toivomusaloitteessa n:o 514/1983 vp. ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin keskioluen vapaan myynnin kieltämiseksi vähittäiskaupoissa koko maan alueella.

Toivomusaloitteessa n:o 519/1983 vp. ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi pikaisiin toimiin keskiolutlain kumoamiseksi, keskioluen myynnin siirtämiseksi Alkon myymälöihin sekä keskioluen anniskelun siirtämiseksi anniskeluravintoloihin.

Toivomusaloitteessa n:o 537/1983 vp. ehdotetaan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin viisivuotissuunnitelmien käyttöön ottamiseksi alkoholipoliitikassa.

Toivomusaloitteessa n:o 547/1983 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin keski-
oluen poistamiseksi elintarvikekaupoista.

Toivomusaloitteessa n:o 548/1983 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin Alkon
myymälöiden sulkemiseksi lauantaisin ympäri
vuoden.

Toivomusaloitteessa n:o 564/1983 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi kiireesti toimiin keski-
oluen vapaan myynnin ja tarjoilun haittojen
poistamiseksi valtakunnallisessa laajuudessa ja
antaisi mahdollisimman nopeasti tätä kysymystä
koskevan lakiehdotuksen eduskunnalle.

Toivomusaloitteessa n:o 566/1983 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpi-
teisiin haitta-aineselostuksen kiinnittämiseksi
maassa myytäviin alkoholijuomapulloihin.

Toivomusaloitteessa n:o 572/1983 vp. ehdote-
taan, että hallitus kiireellisesti ryhtyisi sellaisiin
toimenpiteisiin, että pääasiassa moottoriajoneu-
voilla liikkuvia henkilöitä palveleville majoitus-
ja ravitsemisliikkeille ei myönnettäisi anniske-
luoikeuksia.

Toivomusaloitteessa n:o 589/1983 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin tulliva-
paiden alkoholijuomien poistamiseksi kansainvä-
lisiin sopimuksiin kansainvälisestä liikenteestä.

Toivomusaloitteessa n:o 626/1983 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin keski-
oluen myynnin ja tarjoilun kieltämiseksi julkis-
issa tiloissa.

Toivomusaloitteessa n:o 187/1984 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin alkoho-
lin anniskelun rajoittamiseksi sisävesistöalueilla
liikkuvissa reittiliikenteen matkustaja-aluksissa.

Toivomusaloitteessa n:o 205/1984 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin annis-
keluoikeuden peruuttamiseksi huoltoasemien yh-
teydessä toimivilta kahviloilta ja ravintoloilta.

Toivomusaloitteessa n:o 175/1985 vp. ehdote-
taan, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin keski-
oluesta annetun lain kumoamisesta ja sen sään-
nösten sisällyttämisestä alkoholilakiin.

Hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset al-
koholilain ja keskioluesta annetun lain muutta-
miseksi ovat valiokunnan mielestä vähäisiä, eikä
nyt annetulla esityksellä poisteta niitä kaikkia
puutteita, joita alkoholilainsäädännössä ja päih-
depolitiikassa edelleen on. Sen vuoksi talousva-
liokunnan mielestä on alkoholilainsäädäntö ko-
konaisuudessaan selvitettävä asettamalla tätä var-
ren komitea. Kuten talousvaliokunnan mietin-
nössä n:o 8 Oy Alko Ab:n hallintoneuvoston

kertomuksesta alkoholiolojen kehityksestä vuon-
na 1985 on todettu, ehkäisevän ja korjaavan
päihdepolitiikan järjestäminen sosiaali- ja ter-
veysministeriössä tulisi myös kiireesti selvittää.

Hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus päih-
deolojen kehitystä koskevan kertomuksen laati-
misesta on myönteinen. Laajapohjaisen valmiste-
lun varmistamiseksi voitaisiin osoittaa tehtäviä
myös sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä
toimiville neuvottelukunnille, joissa ovat edustet-
tuina päihdehaittojen ehkäisyyn ja vähentämi-
seen osallistuvat tahot.

Alkoholijuomien vähittäismyynti velaksi yhtei-
söille on tarkoituksenmukaista. Alkoholilakiin
sisältyvällä ehdotuksella anniskelun aloittamisen
varhentamiseksi kello 11.00 ei alkoholipoliittises-
ti ole suurta merkitystä. Sen sijaan sillä voidaan
nähdä olevan myönteistä heijastusta esimerkiksi
matkailuelinkeinolle, joten muutosta tältä osin
voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

Valiokunnan mielestä tarpeellisena ei voida
kuitenkaan pitää väkevien alkoholijuomien an-
niskelun laajentamista rautateiden ravintolavau-
nuihin. Saadun selvityksen mukaan eivät edes
matkailua edistävät syyt tältä osin ole riittävästi
perustelemaan anniskelun aloittamista rautateil-
lä. Väkevien alkoholijuomien tarjoilua koskevat
maininnat olisi siten poistettava alkoholilain
42 §:n 3 momentista ja 70 §:stä.

Alkoholilain 53 §:n mukaan tanssia sekä sir-
kus-, varietee- ja muita sen kaltaisia esityksiä
saadaan anniskelupaikan yhteydessä järjestää ai-
noastaan erityisen luvan nojalla. Luvan ehdotuk-
sen mukaan myöntäisi poliisiipiirin päällikkö.
Valiokunnan mielestä hallinnolliset syyt huo-
mioon ottaen olisi tarkoituksenmukaista, että
edellä mainitun luvan myöntää anniskelupaikan
sijaintipaikan poliisi. Valiokunta ehdottaa alko-
holilain 53 §:ää muutettavaksi tältä osin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti
laki päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuk-
sen antamisesta eduskunnalle voidaan säätää ta-
vallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Tämän joh-
dosta on lain johdantokappaletta tarkistettava
vastaavasti.

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta eh-
dottaa kunnioittaen,

*että hallituksen esitykseen sisältyvä
toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin
muuttamattomana ja*

*että ensimmäinen ja kolmas la-
kiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:*

1.

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä heinäkuuta 1968 annetun alkoholilain (459/68) 1 §, 4 §:n 1 momentti, 15 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 2 ja 3 momentti, 34 §:n 3 momentti, 42 §:n 1 momentin 2 kohta, (*poist.*) 47 §:n 1 ja 2 momentti, 53 ja 58 §, 70 §:n 2 ja 3 momentti, 85 §:n 1 momentti, 95 §:n 4 momentti ja 102 §,

sellaisina kuin niistä ovat 42 §:n 3 momentti 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetussa laissa (432/78) ja 70 §:n 2 momentti 13 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (678/76), sekä

lisätään 85 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

1, 4, 15, 27 ja 34 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

42 §
(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

— — — — —
(3 mom. *poist.*)

47 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

53 §
Tanssia sekä sirkus-, varietee-, tanssi- ja muita sen kaltaisia esityksiä saadaan anniskelupaikan yhteydessä järjestää ainoastaan erityisen luvan nojalla, jos luvan myöntäminen on paikalliset olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Luvan myöntää *anniskelupaikan sijaintipaikan poliisi*.

58 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

70 §
— — — — —

Alkoholijuoman valmistuksen, maahantuon-

nin, maastaviennin, myynnin, mainonnan, käytön, varastoinnin, hallussapidon ja kuljetuksen samoin kuin mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa koskevan kiellon noudattamisen välittömästä valvonnasta huolehtii alkoholiyhtiö sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Edellä 27 §:n 2 momentissa tarkoitetun maahantuonnin, varastoinnin sekä laivakauppiaan maahantuomien alkoholijuomien myynnin valvonnasta huolehtii tullilaitos. Myynnin ja mainonnan valvonnasta samoin kuin mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa koskevan kiellon noudattamisen valvonnasta Suomen ja ulkomaiden välillä kulkevista suomalaisissa aluksissa (*poist.*) huolehtii sosiaali- ja terveysministeriö siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

85, 95 ja 102 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki

päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle

Eduskunnan päätöksen mukaisesti (*poist.*) säädetään:

1, 2, 3 ja 4 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lakialoitteisiin n:ot 44, 49, 50 ja 131/1983 vp., 13, 14, 22 ja 116/1985 vp. sekä 97 sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Lisäksi valiokunta ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:ot 514, 519, 537, 547, 548, 564, 566, 572, 589 ja 626/1983 vp., 187 ja 205/1984 vp. ja 175/1985 vp. hylättäisiin.

Helsingissä 10 päivänä joulukuuta 1986

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rajantie, varapuheenjohtaja Laurila ja jäsenet Alho, Helle, Ikonen, Aila Jokinen (osittain), Jouppila, H.

Kemppainen, Kietäväinen (osittain), Lehtinen, Lindroos (osittain), Lähdesmäki, Mäkipää, Starast (osittain), Söderström, Vihriälä (osittain) ja Wasz-Höckert sekä varajäsen Nousiainen.

Vastalauseita

I

En voi yhtyä talousvaliokunnan mietintöön alkoholilain muuttamisesta. Katson, että 34 §:n tulisi olla lain nykyisessä muodossa. Mielestäni ei ole oikein, että alkoholijuomien velaksimyynti mahdollistetaan yhteisölle. Katson myös, ettei ole tarpeen muuttaa 47 §:ssä aikarajoja, joten hallituksen esityksessä esitetystä alkoholijuomien anniskeluoikeuden aikaistamisesta on syytä luopua.

Muilta osin yhdyin talousvaliokunnan mietintöön.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan kunnioittaen,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin kuten valiokunnan mietinnössä ja

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä 1968 annetun alkoholilain (459/68) 1 §, 4 §:n 1 momentti, 15 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 2 ja 3 momentti, (poist.) 42 §:n 1 momentin 2 kohta, (poist.) 53 ja 58 §, 70 §:n 2 ja 3 momentti, 85 §:n 1 momentti, 95 §:n 4 momentti ja 102 §, sellaisina kuin niistä ovat 42 §:n 3 momentti 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetussa laissa (432/78) ja 70 §:n 2 momentti 13 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (678/76), sekä

lisätään 85 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

1, 4, 15 ja 27 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

34 §

(3 mom. poist.)

42 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

47 §
(1 ja 2 mom. *poist.*)

53, 58, 70, 85, 95 ja 102 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 10 päivänä joulukuuta 1986

Lea Mäkipää

II

Valiokunta esittää hallituksen esityksen hyväksymistä muilta osin kuin junatarjoilun osalta. Sen osalta valiokunta esittää, että sana "aterioidessa" poistettaisiin lakiehdotuksen 42 §:n 2 kohdasta ja että väkevien alkoholijuomien tarjoilu junissa ei olisi sallittua. Nämä esitykset ovat tarkoituksenmukaisia.

Sen sijaan esitykset alkoholin velaksi myynnistä ja anniskelun aloittamisesta klo 11.00 nykyisen klo 12.00 sijaan ovat tulleet valiokunnan esitykseen enemmistöpäätöksellä.

Mielestäni kaikki toimet, joilla lisätään alkoholin saatavuutta ja tarjolla oloa, eivät ole kansanterveydellisesti järkeviä erityisesti tilanteessa, jos-

sa alkoholinkulutus Suomessa on noussut korkealle tasolle.

Muilta osin hallituksen esitys sisältää lähinnä teknisiä muutoksia, joihin voi yhtyä.

Edellä olevan perusteella ehdotan kunnioittaen,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin kuten valiokunnan mietinnössä ja

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä 1968 annetun alkoholilain (459/68) 1 §, 4 §:n 1 momentti, 15 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 2 ja 3 momentti, (*poist.*) 42 §:n 1 momentin 2 kohta (*poist.*), 53 ja 58 §, 70 §:n 2 ja 3 momentti, 85 §:n 1 momentti, 95 §:n 4 momentti ja 102 §, sellaisina kuin niistä ovat 42 §:n 3 momentti 7 päivänä kesäkuuta 1978 annetussa laissa (432/78) ja 70 §:n 2 momentti 13 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (678/76), sekä

lisätään 85 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

1, 4, 15 ja 27 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

34 §
(3 mom. *poist.*)

42 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

47 §
(1 ja 2 mom. *poist.*)

53, 58, 70, 85, 95 ja 102 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 10 päivänä joulukuuta 1986

Sten Söderström

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

6 päivänä marraskuuta 1986

Lausunto n:o 9

Talousvaliokunnalle

Talousvaliokunta on kirjeellään 26 päivänä syyskuuta 1986 eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 104 laeiksi alkoholilain ja keskioluesta annetun lain muuttamisesta sekä päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle ja kirjeellään 14 päivänä lokakuuta 1986 ed. Pokan ym. lakialoitteesta n:o 97 laeiksi alkoholilain ja keskioluesta annetun lain muuttamisesta sekä päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavana osastopäällikkö Usko Puustinen sosiaali- ja terveysministeriöstä, apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, lainsäädäntöneuvos Ahti Sulonen oikeusministeriöstä, vähittäismyyntijohtaja Junno Pekkala Oy Alko Ab:stä, professori Mikael Hiden, tutkijaprofessori Antero Jyränki, professori Ilkka Saraviita ja oikeustieteen tohtori Kauko Sipponen.

Käsiteltyään asian yksinomaan valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan sallittavaksi alkoholijuomien vähittäismyynti velaksi yhteisöille. Samoin ehdotetaan, että myös väkevien alkoholijuomien anniskelu voitaisiin sallia rautateiden ravintola-vaunussa. Lisäksi ehdotetaan alkoholijuomien anniskeluaajan aikaistamista kello kahdestatoista kello yhteentoista.

Alkoholiyhtiön hallintoa ja tilejä tarkastamaan asetettavien tilintarkastajien lukumäärä ja asettamisenmenettely ehdotetaan muutettavaksi. Ehdotuksen mukaan tilintarkastajien lukumäärä lisätään neljästä viiteen ja valtioneuvosto asettaa kaikki tilintarkastajat.

Esityksen mukaan valtioneuvosto antaisi vuosittain eduskunnalle päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen. Siihen on tarkoitus sisällyttää alkoholiolojen kehitystä koskevien tietojen lisäksi myös muiden päihteiden käyttötilannetta koskevia tietoja sekä kuvaus toimenpiteistä, joihin on ryhdytty ja suunniteltu ryhdyttävän päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Tavoitteena on tällä tavoin parantaa eduskunnan mahdollisuuksia seurata ja ohjata päihdeoloja.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1987.

Hallituksen käsityksen mukaan tulisi laki päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle säätää valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, koska mainittu laki merkitsisi eduskunnan tehtävien sisällön muuttumista ja samalla tehtävien laajenemista alkoholiolojen seurannasta päihdeolojen seurantaan.

Lakialoite

Ed. Pokan ym. edellä mainittu lakialoite ei sisällä juna-anniskelun laajentamista, ravintola-anniskelun aikaistamista eikä alkoholin velaksi-myyntin sallimista. Lakialoitteeseen sisältyvä ehdotus laiksi päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle on aloitteen mukaan käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Valiokunnan kannanotot

Valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta on tarkastellut yksityiskohtaisemmin hallituksen esitykseen ja lakialoitteeseen sisältyvää kolmatta lakiehdotusta laiksi päihdeolo-

jen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle.

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan valtioneuvosto antaa vuosittain eduskunnalle kertomuksen päihdeolojen kehityksestä ja niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty ja suunniteltu ryhdyttäväksi päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Kertomukseen sisällytetään alkoholiyhtiön kertomus alkoholiolojen kehityksestä. Lakialoitteeseen sisältyvä vastaava lakiehdotus on muuten samanlainen hallituksen esityksen kanssa, mutta tässä lakiehdotuksessa ei ole säännöstä alkoholiyhtiön kertomuksen sisällyttämisestä valtioneuvoston kertomukseen.

Viitaten lausuntoon n:o 20/1985 vp. hallituksen esityksestä n:o 100/1985 vp. laiksi kehitysyhteistyötä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle perustuslakivaliokunta katsoo, että sääätämisyjärjestystä arvioitaessa keskeinen merkitys on annettava sille, millä tavoin päihdeoloja koskeva kertomus liittyy perustuslaeissa järjestettyihin eduskunnan ja hallituksen välisiin suhteisiin. Hallitusmuodon 36 §:stä ilmenevän parlamentarismin periaatteen mukaista on, että eduskunnalla on tarvittavat keinot seurata valtioneuvoston käytännön toimintaa. Esityksessä ja lakialoitteessa tarkoitettu päihdeoloja koskeva valtioneuvoston kertomus on ymmärrettävä tällaiseksi keinoksi.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että päihdeoloja koskevan valtioneuvoston kertomuksen antaminen eduskunnalle on sopusoinnussa niiden järjestyksen kanssa, joille eduskunnan ja valtioneuvoston väliset suhteet perustuslakien mukaan rakentuvat. Kertomuksen käsittelyä on pidettävä myös eduskunnan valtioneuvoston toimintaan kohdis-

taman seurannan ja valvonnan kannalta tavanomaisena ja valtiopäiväjärjestyksen jo sääntelemänä menettelytapana. Valiokunta kiinnittää huomiota vielä siihen, että lakiehdotusten tarkoituksena on antaa eduskunnalle täydellisempi kuva kuin tähän asti päihdeolojen kehityksestä sekä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty ja suunniteltu ryhdyttäväksi päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Uudistus merkitsee siten myös sitä, että eduskunnalla on nykyistä tehokkaampi mahdollisuus vaikuttaa päihdepolitiikkaan. Näin ollen lakiehdotukset ovat sopusoinnussa valtiopäiväjärjestyksen 29 §:n kanssa, joka sääntelee yleistä kertomusta hallituksen toimenpiteistä.

Edellä olevan johdosta perustuslakivaliokunta katsoo, että päihdeoloja koskevan valtioneuvoston kertomuksen antamisesta eduskunnalle voidaan säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä käsiteltävällä lailla.

Sääätämisyjärjestysarviointiin ei vaikuta, että valtioneuvoston kertomukseen hallituksen esityksen mukaan sisällytetään alkoholiyhtiön kertomus, etenkin kun Oy Alko Ab:n hallintoneuvoston kertomuksen toimittamisesta eduskunnalle on aikanaan säädetty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisesti käsitellyllä lailla.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa asian johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen ja ed. Pokan ym. lakialoitteeseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowitz, varapuheenjohtaja A. Kempainen, jäsenet Aaltio,

Alho, Anttila, Eenilä, Jansson, Kärhä, J. Mikko-la, Muroma, Pokka, Skinnari ja Viinanen sekä varajäsen Kettunen.

Eriäviä mielipiteitä

I

Eduskunnan tehtävät on osoitettu perustuslaissa ja välittömästi perustuslain säännöksiin nojaavissa alemmanasteisissa säännöksissä. Tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä ei ole mahdollista antaa eduskunnalle uusia tehtäviä.

Tärkeimmistä eduskunnalle annettavista kertomuksista säädetään perustuslaissa, kuten esimerkiksi hallituksen kertomuksesta (VJ 29 §), kertomuksesta valtiovarain hoidosta ja tilasta (VJ 30.2 §), valtioneuvoston tarkastajien kertomuksesta (VJ 30.3 §) sekä oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen kertomuksesta (HM 48—49 §).

Vallanjakoperiaatteen mukaan eduskunta voi osallistua hallintoon vain mikäli näin on nimenomaisesti perustuslaissa säädetty. Perustuslakivaliokunnan vakiintunut käytäntö on tähän saakka ollut sellainen, että kertomuksen antaminen tuo eduskunnalle toimeenpanotehtäviä vastoin val-

tiovallan kolmijaon periaatetta ja uutena tehtävänä on siten edellytettävä perustuslainsäätämisyjärjestystä.

Kertomuksen antaminen toiminnasta eduskunnalle merkitsee asian vireillepanoa erillisenä valtiopäivillä. Valtiopäiväjärjestyksen 63 §:n mukaan kertomukset käsitellään valmistelevasti valiokunnassa ja eduskunnan ainoassa käsittelyssä.

Edellä esitetyn perusteella katsomme, että käsiteltävänä oleva, uudentyypistä hallituksen kertomusta eduskunnalle merkitsevä laki päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle on toimeenpanovaltaa eduskunnalle antavana sekä erityisen asioiden vireillepanomahdollisuuden perustavana käsiteltävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä, kuten hallitus omassa esityksessäänkin on päättänyt esittämään.

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 1986

Sirkka-Liisa Anttila
Hannele Pokka

Lea Kärhä

Impi Muroma
Iiro Viinanen

II

Jokainen turha laki on pahasta. Siksi perustuslakivaliokunnan onkin mielestäni tarvittaessa otettava kantaa siihen, ettei tarpeettomia lakeja säädetä. Päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamista koskeva laki on sellainen. Se käy selvästi ilmi valtiopäiväjärjestyksen 29 §:stä. Sen nojalla näet eduskunnalle annetaan jokaisilla varsinaisilla valtiopäivillä, paitsi kertomus niistä toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt eduskunnan päätöksen johdosta, myös "siitä, mitä muuten on tärkeämpää tapahtunut valtakunnan hallinnossa tai sen suhteissa ulkovaltoihin".

Näin ollen on täysin selvää, että eduskunnalle voidaan valtioneuvoston harkinnan mukaan antaa osana hallituksen kertomusta tai erillisen kertomuksen muodossa kertomus valtioneuvoston erityisen tärkeinä pitämistä tapahtumista tai olojen kehityksestä. Yhtä selvää on, että tällainen kertomus on valtiopäiväjärjestyksen 29 §:n nojalla annettava, mikäli eduskunnan tahto sen antamiseen on jossakin yhteydessä tullut selvästi

ilmaistuksi, tai on hallituksen pääteltävissä. Onhan hallituksen nautittava eduskunnan luottamusta ja eduskunnan voitava valvoa hallituksen toimia. Eduskuntahan hallitusmuodon 2 §:n 1 momentin nojalla käyttää päällimmäistä valtaa, valtiovaltaa kansalaisten valtuuttamana.

Hallitus siis voisi kertoa tärkeinä pitämistään tapahtumista tai jonkin ongelmallisen hallinnon alan, yhteiskuntaolojen kehityksestä vuosittaisten erillisten eduskunnalle annettavien kertomusten muodossa tai yhdessä yleiskertomuksen kanssa eikä antaa niistä selontekoja ja tiedonantoja, mikä meillä on muodostunut yleiseksi käytännöksi.

Vaikka perustuslakivaliokunta lausunnossaan n:o 20/1985 vp. hallituksen esityksestä n:o 100/1985 vp. laiksi kehitysyhteistyötä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle pitikin hallituksen esittämää lakia tarpeellisena, perustuslakivaliokunnan olisi tullut, kun se nyt uudelleen tutki valtiopäiväjärjestyksen 29 §:n säännöstä,

selvästi todeta, että myös kehitysyhteistyötä koskeva kertomus on suoraan valtiopäiväjärjestyksen 29 §:n nojalla eduskunnalle annettavissa. Sehän kertoo "siitä, mitä muuten on tärkeämpää tapahtunut valtakunnan suhteissa ulkovaltoihin". Perustuslakivaliokunnan olisi siis tässä yhteydessä tullut lausua, että käsiteltävään hallituksen esi-

tykseen sisältyvä laki päihdeolojen kehitystä koskevan kertomuksen antamisesta eduskunnalle on tarpeeton ja sellaisena vahingollinen eikä sitä siis tule säätää, mutta että myös kehitysyhteistyökertomusta koskeva laki on sellainen ja tulee kumota.

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 1986

Paula Eenilä